

Г.П. Пасемко,
докторант, к.е.н., доцент, ХарPI НАДУ

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНИХ ВІДНОСИН В ІДЕЯХ ЕКОНОМІСТІВ – ЛАУРЕАТІВ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

Проаналізовано пропозиції лауреатів Нобелівської премії стосовно економічного зростання. Розглянуто їх підхід до проблем державного регулювання економіки, дана загальну характеристику внеску економістів-лауреатів Нобелівської премії в економічну науку і в теорію державного управління. Зроблено спробу використання цих ідей для державного регулювання аграрних відносин.

Ключові слова: “Велика фермерська проблема”, міжнародний порядок, теорія всезагального благоденства, модель економічного зростання, концепція “рамки всеосяжного розвитку”, асиметричність розподілу інформації, демографічна матриця, конституція економічної політики, закон Грешема.

Суперечливі процеси, що відбуваються в аграрній сфері України, а також проблеми в аграрному секторі, що неминуче виникають у зв'язку з її вступом до СОТ, обумовлюють необхідність опанування світовим досвідом регулювання за допомогою держави аграрно-економічних процесів. Найбільш доцільним, з цієї точки зору, є вивчення ідей і наукових наробок економістів – лауреатів Нобелівської премії, оскільки саме вони є загально визнаними світовою спільнотою досягненнями. За винятком П. Самуельсона, серед наробок економістів лауреатів Нобелівської премії немає праць, де спеціально розглядаються проблеми аграрної сфери. Але, зважаючи на фундаментальність висунутих нобеліантами ідей, їх розробки щодо стратегій економічного розвитку можуть бути використані і у сфері державного регулювання аграрних відносин.

Здійснення ринкових перетворень у країнах СНД і в Україні, особливо кризові явища, що супроводжують ці перетворення, посилили звернення до наукових розробок і практичних рекомендацій економістів лауреатів Нобелівської премії. З цієї точки зору слід назвати наукові наробки В. Автономова, Ф. Алескерова, Д. Гвішіані, М. Довбенка, Р. Ентова, І. Осадчої, О. Смирнова. У них розглянуті значення і можливості

застосування демократичних процедур при переході до ринкової економіки [1], зміст і необхідність нових підходів до економічної політики в межах глобального світу [5], проаналізовано пропозиції лауреатів Нобелівської премії стосовно економічного зростання [9; 11; 15], розглянуто їх підхід до проблем державного регулювання економіки [23], дана загальна характеристика внеску економістів-лауреатів Нобелівської премії в економічну науку і в теорію державного управління. У той же час ці розробки за своєю спрямованістю викладені так, що не стосуються аграрної сфери, хоча саме там, у зв'язку з гострими кризовими явищами, у цьому існує потреба.

Мета даної статті полягає в тому, щоб, зважаючи на необхідність державного регулювання розвитком аграрних відносин, виявити ідеї, принципи, практичні рекомендації економістів лауреатів Нобелівської премії, які можуть бути використані для підвищення ефективності такого регулювання.

Провідне місце в працях Нобелівських лауреатів посідає теорія економічного зростання. Її центральною проблемою є визначення умов стійкого рівноважного зростання, тобто зростання при повному завантаженні факторів виробництва. Розроблена Р. Солоу і його однодумцями теорія економічного зростання панувала в теоретичній літературі до середини 70-х рр. ХХ ст. Потім інтерес до неї спав, але сьогодні підняті нею проблеми довгострокового зростання займають значне місце в економічних дослідженнях. Вона дає пов'язані з практикою відповіді на питання про вплив недосконалої конкуренції на зміну норм прибутку, про вплив інновацій, особливо найважливіших виробничих нововведень ендогенного характеру. Дуже важливим, на їх думку, є те, що плоди інновацій дістаються не тільки тим, хто їх здійснює, а й усьому суспільству. Вплив цих факторів веде до високих темпів розвитку в країнах і галузях, де є великі вкладення в науково-технічні досягнення і людський капітал порівняно з іншими галузями і державами [18, с. 75-76].

Цікаве спостереження загальноекономічного характеру зробив Ян Тінберген, аналізуючи необхідність перегляду міжнародного порядку. Приєднавшись до точки зору С. Чакраварті і М. Герн'є, він зазначив, що спеціальної уваги заслуговує досвід “зеленої революції”, яка відбувалася в країнах південної Азії і районах Тихого океану. Хоча ця революція відповідала природним умовам охоплених нею країн, її вплив на сільськогосподарські країни Індійського субконтиненту виявився досить скромним. Головна причина цього – нестабільність стану землеробів, перекося в системі землеволодіння, відсутність кредитів фермерам, що знаходяться у найбільш важких умовах. Без цих компонентів аграрної політики широке розповсюдження новітніх технологій виявляється неможливим або неефективним [20, с. 273]. Цей висновок можна розглядати як попередження будь-якої державі з перехідною економікою, яка прагне підвищити ефективність сільського господарства і покращити стан його виробників, щодо необхідності з її боку регулювання аграрних відносин.

Розробку своєї теорії Я. Тінберген здійснював, виходячи з теорії «держави всезагального благоденства». За виключенням Фінляндії [22], держави, що орієнтувалися на дану теорію, вимушені були від неї відмовитися. Але Тінберген сформулював низку таких положень, які мають загальноекономічне значення, у тому числі і стосовно розвитку аграрного виробництва і аграрних відносин. Тінберген вважає, що необхідно переглянути підхід до такого фактору виробництва, як праця. Кількість праці явище менш істотне, ніж її якість. Замість того, щоб використовувати виробничі функції, в яких кількість праці виступає в виді витрат, слід орієнтуватися на такі функції, в яких демонструється розподіл часток різних якостей праці. По-друге, необхідно ввести в економічну модель освіту. При цьому освіта може розглядатися як виробничий процес, в якому праця низької якості перетворюється на працю більш вищої якості. По-третє, існує така проблема, як витрати на утримання суспільних інститутів. Деякі з них

потребують значних витрат праці, як наприклад, соціальне забезпечення, податкова система, організація інформації [21, с. 353].

Розробляючи моделі економічного зростання Я. Тінберген сформулював методологічні вимоги до їх створення. Ці вимоги можуть бути враховані при створенні моделей розвитку аграрних систем і зводяться вони до такого [19, с. 159 – 161]. По-перше, необхідна максимальна ясність мети, яка лежить в її основі особливо стосовно доходу, кількість виробленого продукту, задоволення потреб. По-друге, обов'язкового визначення пріоритетів, стосовно яких усі інші складові моделі є похідними. По-третє, визначити фіксовану структуру основного капіталу, від якого залежать функціонування і характер розвитку моделі. По-четверте, повинні бути чітко сформульовані прогнози, чи хоча б гіпотези, на підставі яких буде змінюватися модель. По-п'яте, який характер будуть носити зміни в моделі: лінійні чи нелінійні. Це має вирішальне значення для темпу і характеру розвитку, особливо з огляду на довгостроковий розвиток.

Досліджуючи національний продукт, його складові частини і ціноутворення, П.Самуельсон висловив цілу низку фундаментальних ідей стосовно сільського господарства і економічних відносин у ньому [14]. Перш за все, він зазначив, що протягом десятиліть ціни на сільськогосподарські продукти були відносно нижчі цін на інші товари, пояснюючи це надзвичайно низькою еластичністю попиту на сільськогосподарські продукти. Попит на них порівняно зі зростанням населення і доходів відстає від пропозиції. Ця тенденція викликає серйозні фінансові труднощі для аграрних виробників, особливо фермерів. Але ця тенденція означає, що споживачі менше платять за сировинну складову продуктів харчування. Причому тут діє не лише фактор нееластичності попиту: ті, хто обробляє і реалізує продовольчу продукцію забирають непропорційно високу долю в сукупних доходах від її реалізації. Наслідком всього цього є те, що паритет цін, які вони сплачують, складається не на користь виробників. Дана проблема відома в літературі як «велика фермерська проблема». Зважаючи на

це, існують три типи програм допомоги сільгоспвиробникам. Перший тип полягає в обмеженні посівних площ і відшкодуванні втрати фермерів, що відбуваються внаслідок цього. Механізм реалізації сільськогосподарської продукції такий, що скорочення пропозиції в умовах нееластичності попиту веде до збільшення сумарного валового фермерського доходу. Слід зазначити, що такий шлях не може використовуватись нижче певного рівня виробництва сільськогосподарської продукції. Роль держави в такому випадку полягає в тому, щоб не допустити скорочення виробництва до такого рівня, який загрожує рівню споживання населення. Другий тип – це установлення паритету цін шляхом державних закупівель або займів. Третій полягає в покритті різниці між закупівельними і продажними цінами. Це найбільш складний варіант.

З точки зору стабільності в суспільстві, як зазначив П. Самуельсон, завжди слід «підтримувати такі заходи, які більшою мірою наближають споживчі ціни до суспільних витрат виробництва продовольства, навіть якщо врешті-решт вони будуть дорожче коштувати казначейству» [14, с. 77]. Фермери, як правило, стоять за другим методом, оцінюючи перший метод як неминуче зло, споживачам же не подобається ні перший, ні другий, вони віддають перевагу третьому [14, с. 80]. Цей аспект, підмічений П. Самуельсоном, слід враховувати державі, коли вона вирішує проблему узгодження інтересів сільськогосподарських виробників і споживачів. Вибір форми допомоги повинен виходити з конкретних економічних обставин, соціальної та економічної стратегії суспільства.

Серед наукових розробок методу балансу, здійснених Р. Стоуном, якщо їх розглядати стосовно ситуації, що склалася в аграрній сфері виробництва, слід звернути увагу на категорії демографічної матриці. Демографічна система, врахування якої є об'єктивно необхідним, являє собою єдність двох основних компонентів. У частині людських ресурсів, спираючись на певний рівень освіти, вона являє собою необхідну частину соціально-культурної системи, а з точки зору економічних ресурсів – фрагмент системи

виробництва. Тільки єдність цих двох аспектів може забезпечити ефективне функціонування праці як фактору виробництва [17, с. 368].

На особливу увагу заслуговують наукові розробки Джозефа Стігліца. У 1999 р. учений опублікував статтю «Куди ведуть реформи? До десятиріччя перехідного періоду» [16]. У них він піддав такій критиці рецепти, які виписувалися країнам із перехідною до ринку економікою, що ніхто не передбачав, що Нобелівською премією за 2001 р. відзначать саме Джозефа Стігліца [8]. Його критика зводилася до такого: провал приватизації як основи створення ефективної ринкової економіки був не випадковим, а передбачуваним наслідком способи її проведення. Він вважав швидкість приватизації сумнівним досягненням і звертав увагу на те, що у прихильників «шокової терапії» було багато шоку і мало терапії. Він наполягав на тому, що слід виходити з існуючих соціальних і економічних інститутів, поступово трансформувати їх, а не знищувати, щоб починати потім з чистого аркушу. Дж. Стігліц висунув альтернативну неокласичній теорії монетаризму ідею переходу від ідеології ринку вільної конкуренції до концепції «Рамки всеосяжного розвитку». В основі цієї концепції лежить необхідність більш активної ролі держави в створенні необхідних засад масового включення населення до ринкової діяльності [8, с. 84].

Дж. Стігліц разом з Дж. Ейкерлофом і М. Спенсом здійснив аналіз ринків з асиметричною інформацією. Асиметричність розподілу інформації являє собою таку ситуацію, коли частина учасників ринку володіє інформацією, якою не володіють інші його учасники. Необхідність врахування такої ситуації полягає в тому, що вона породжує невизначеність ефективного використання засобів і ресурсів та різне становище виробників на ринку [6, с. 86].

Дж. Ейкерлоф, аналізуючи механізм впливу асиметричної інформації, доводив, що недостатня інформація, особливо про якість товарів, призводить до зниження цін, що може привести до зворотної селекції на ринку. У той же час М. Спенс довів, що добре інформовані учасники ринку можуть

збільшувати і свої і загальноринкові обороти, передаючи свої інформаційні сигнали гірше інформованим суб'єктам. У сфері ринку праці М. Спенс таким сигналом вважав свідчення про освіту. Ця теза піддавалася критиці, але в той же час важко повірити, що наявність освіти не розглядається роботодавцями, як "сигнал". Механізм передачі інформації від більш інформованих до менш інформованих учасників ринку є досить дорогим, але все ж передача інформації від інформованих учасників до аутсайдерів поліпшує становище і тих і інших. Надзвичайно важливим є висновок авторів теорії асиметричної інформації, що недостатньо запровадити ринкові принципи та зробити свою економіку відкритою. Одночасно необхідно в країнах, що не мають статусу найбільш розвинених створювати ефективну інфраструктуру, мета якої підвищити рівень освіченості населення та послабити асиметричність інформації. На думку авторів цієї теорії, держава не може вирішити проблем асиметричної інформації. Способами їх вирішення є лише гарантії та репутація. У цих межах і з цією метою держава і повинна діяти.

Особливістю ринкових відносин є неможливість абсолютно точно передбачити події на ринку, що радикальним чином впливає на прийняття рішень. Замість традиційного підходу, пов'язаного з теорією неймовірностей, Д. Канеман і А. Тверські запропонували альтернативну теорію перспектив [7]. Вона базується на вільному і рівному для всіх економічних суб'єктів доступі до необхідної ринкової інформації і на уяві про людей, що приймають рішення, як раціональних осіб. У той же час, як свідчить практика, люди не можуть приймати абсолютно раціональні рішення, оскільки завжди бачать лише частину цілого. Д. Канеман і А. Тверські зробили висновок, що в середньому, за однакових ризиків, люди більше схильні до збереження досягнутого рівня ніж до його підвищення. Це пов'язане з тим, що людина сприймає не стільки абсолютне значення свого багатства, скільки його зміни. Збитки завжди видаються істотнішими, ніж дохід. Факти, встановлені Д. Канеманом і А. Тверські, полягають в тому, що людина нездатна оцінити майбутні доходи в абсолютному вираженні, а

оцінює їх порівняно із звичним рівнем доходу. Крім того, вона оцінює вигоду і збиток від кожного кроку і не інтегрує їх в єдину вигоду, тобто не оцінює вплив усієї послідовності рішень на свій добробут [7 с. 88-89]. Новаторсько-методологічна роль авторів теорії перспектив полягає в незвичному способі конструювання економічної поведінки: не від формальної конструкції до аксіом раціональності, а від особливості поведінки до її формального опису, а вже потім до аксіом. Цінність її полягає в тому, що вона аналізує і описує відхилення реальної поведінки від моделі очікуваної корисності. Ця теорія стала однією із засад перегляду моделі «гомоекономікус» (раціональної економічної людини), оскільки більшість людей керується не раціональними, а інтуїтивними міркуваннями, які в теорії перспектив названі «поведінковими евристичними».

Принципи демократії, що є невід'ємними від умов функціонування ринкової економіки, пронизують і поведінку економічну. У зв'язку з цим першочергове значення має реалізація їх при прийнятті рішень у повсякденних економічних ситуаціях. Щоб запобігти маніпулюванню при прийнятті рішень, К. Ерроу висунув такі умови прийняття рішень [10, с. 47 – 55]:

Об'єднані рішення повинні бути транзитивними. У тому розумінні, що, коли вирішено дати перевагу A перед B , а B перед C , то неможливо дати перевагу C перед A ;

– рішення групи не повинне бути нав'язане будь-ким поза спільнотою або окремою особистістю членом цієї спільноти;

– суспільний вибір не повинен мінятися в протилежну сторону із-за рішень окремих членів цієї спільноти;

– спільне рішення не повинне змінюватися доки, кожен член спільноти не змінить порядок (або погодиться з існуючим), згідно з яким класифікуються переваги;

– переваги при виборі варіантів повинні залежати тільки від думки людей стосовно конкретних фіксованих варіантів.

Аналізуючи можливість застосування цих вимог, К. Ерроу виявив парадокс, який полягає в тому, що дотримуватися одночасно всіх вимог неможливо і сформулював відому теорему неможливості. Вихід із ситуації, яка виникає із цього парадоксу, можливий у двох напрямках: запровадити елементи авторитаризму або відмовитися, зважаючи на обставини, від якогось принципу.

Фундаментальне значення розробок Дж. Б'юкенена стосовно економічної політики полягає в тому, що він розробив, за його висловом, конституцію економічної політики [4, с. 104]. Найбільш фундаментальною ідеєю конституції, яка має далекосяжні наслідки для управління державними справами є погляд на політику як обмін. "Людина, що робить вибір ототожнює свої економічні інтереси з товарами, які мають для неї суб'єктивну цінність. Така поведінка характерна не лише для ринку, але й для політики" [4, с. 107]. Елементи насильства, що є характерними для державної діяльності нібито, інколи оцінюються так, що нібито їх важко узгодити з кінцевою метою вільного обміну між людьми. Але це зовсім не так. Індивіди згодні підкоритися примусу з боку держави за умови, що кінцеві результати політичного обміну відповідають їх інтересам. Погляд на політику, як на обмін, неможливий, за К. Ерроу, без погляду на людину як на "гомоекономікус". При цьому необхідно враховувати різницю між потребами індивіда і мотивами його поведінки.

З точки зору державного управління, будь-якими процесами в економічній і в управлінській сфері важливим є висунуте Дж. Б'юкененом і Дж. Бреннаном положення про необхідність врахування закону Грешема в політиці і в економіці [3]. Сутність його в цій сфері полягає в тому, що негідна поведінка хоча б малої кількості людей витісняє добру, а присутність хоча б небагатьох неприпустимо активних пошукачів власної вигоди вимушує і інших людей переглядати свою поведінку в бік егоїзму. Як наслідок, раціональна людина, що стоїть перед вибором управлінських інститутів, не буде звертатися до тих із них, які залежать від альтруїстичної

поведінки людей. Таким чином, вона захищає себе від появи будь-якої можливості порушення взаємності і виникнення втрат, які пов'язані з цим [3, с. 116].

Врахування закону Грешема в управлінській сфері, на наш погляд, є обов'язковим при вирішенні питання про характер інститутів, які наділяються владою. Ці інститути не повинні мати свавільну владу над іншими людьми. Поряд з цим до влади не можна допускати людей, які будуть прагнути до неї. Оскільки, згідно із законом Грешема, можна передбачити, що найбільшу ціну будуть пропонувати за неї ті, хто розраховує отримати від неї найбільший зиск [3, с. 120].

Книгу Г. Саймона в поданні Королівської академії наук на Нобелівську премію 1978 р. названо такою, що "відкрила нову епоху". З точки зору державного управління особливе значення має характеристика ролі влади. Владу Г. Саймон визначає "як спроможність приймати рішення, що визначають дії інших осіб або суб'єктів [12, с. 184]. Він розглядає владу як інститут, що має "останнє слово" і в разі потреби здійснює певні санкції, а також має відповідальність за свої дії і здійснює координацію дій інших суб'єктів. Владу завжди побудована на засадах певної ієрархії і поділу влади між різними особами. Стосовно впливу влади Г. Саймон гадає, що погляди, згідно з якими люди виявляють найбільшу творчість тільки тоді, коли вони цілковито вільні, насправді є міфом. Насправді ж люди демонструють найбільшу творчість і найвищий ступінь самореалізації в умовах забезпечення середовищем необхідного масштабу і структури діяльності. «У надто суворо структурованому середовищі творчість страждає від браку можливостей для дослідження та вирішення проблем. У середовищі, що висуває надто малі вимоги, творчість страждає від браку структури, яку можна дослідити та використати» [12, с. 207]. З потребою у владі пов'язані інтереси не лише організації або інституту. Якщо ця потреба задовольняється заради тих, кому належить влада, то це суперечить потребам тих, хто цій владі підпорядковується. Г. Саймон зазначав: «Новий Лорд Нектон міг би

сказати: «Розбещує не влада, а потреба у владі; вона розбещує і володарів, і позбавлених влади» [12, с. 211]. Зважаючи на це, слід реально і до певної міри прискіпливо ставитися до самоуправління, бо якщо воно є не визрілим, то прагнення до влади затьмарюють цілі, яким має служити ця нова влада.

Однією із умов функціонування влади є набуття, опанування і використання інформації. Г. Саймон зазначав, що «чим більше новою і незнайомою є інформація, тим важче забезпечити її розповсюдження, зберігання і використання. Подібно до того, як пересажені органи відторгаються імунологічними реакціями людського тіла, незнайомі ідеї, особливо якщо вони суперечать усталеним поглядам, відторгаються реакціями людського розуму (інколи це називають «пізнавальним дисонансом»)» [13, с. 95].

Будь-яке управління, в тому числі державне, завжди має потребу в критеріях оцінки. У. Баумоль запропонував в якості практичного інструменту використовувати декілька критеріїв [2]. Основоположним є критерій Парето, згідно з яким «слід вважати, що будь-яка зміна, що нікому не спричиняє шкоди і яка деяким людям за їх власною оцінкою дають користь, є покращанням» [2, с. 302]. Критерій Парето до певної міри обмежений, оскільки він запобігає важливій проблемі співставлення добробуту окремих особистостей. Оскільки в житті дуже часто неможливо забезпечити рух добробуту одних без втрат для інших, то в цьому випадку застосовується критерій Калдора. Згідно з цим критерієм, прибуток однієї особи перевищує збитки іншої особи настільки, що є можливість компенсації цих збитків, хоча ця можливість у більшості випадків існує в потенціальній формі. Таким чином, критерій Калдора стверджує, що «зміни економічної політики ведуть до покращання, якщо ті, хто виграє, оцінюють свої здобутки вище тієї величини, яку потерпілі відносять до своїх збитків. Критерій Калдора має ту суперечливість, що за певних умов можливий такий зворотній рух, який виступає як покращання становища. Щоб позбавитися цього утруднення, Ситовський запропонував критерій, який складається із двох частин: а)

використовуйте критерій Калдора для того, щоб з'ясувати чи покращує становище рух від первісної точки до нової; б) використовуйте критерій Кондора для того, щоб побачити, що зворотній рух від нової точки до первісної не оцінюється як покращення” [2, с. 306]. Головна обмеженість критеріїв Калдора і литовського та, що вони відволікають від фундаментальної проблеми співставлення добробуту, а воно необхідне, щоб оцінити зміни економічної політики. Ці утруднення пропонується долати за допомогою критерію Бергсона. В основі цього критерію лежить положення про необхідність мати чіткі судження про цінність змін. Ці судження, які дають можливість оцінити, є справедливості і благо, вони повинні розроблятися економістами, законодавчими органами, урядовими установами, або іншими особами, що мають відповідні повноваження. У. Баумоль оцінює критерій Бергсона як правильний і навіть корисний, але за умови існування необхідного інструментарію для виведення оцінок добробуту.

Розглянуті в роботі нароби лауреатів Нобелівської премії, попри різноманіття аспектів дослідження економічної дійсності і на значну кількість точок зору, об'єднують три фундаментальних риси. По-перше, всі вони розглядали економічні проблеми під кутом зору економічного зростання, зі спрямуванням на зростання добробуту. По-друге, одним із визначних факторів забезпечення економічної стабільності і рівноваги є втручання держави в регулювання економічних процесів. По-третє, практично всі вони економічні проблеми розглядають в нерозривній єдності з проблемою вдосконалення регуляторно-економічної ролі держави. Такий системний підхід має загальнометодологічне значення і може бути плідним при розробці державної стратегії регулювання аграрних відносин.

Можливість використання цих наукових досягнень у регулюванні аграрних відносин в Україні обумовлено тим, що вони спираються на науковий досвід вирішення економічних проблем визнаний світовою спільнотою.

Список використаних джерел

1. *Алексеров Ф.Т.* Предисловие научного редактора русского издания // Кеннет Дж. Эрроу. Коллективный выбор и индивидуальные ценности / пер. с англ.– М. : Издат. дом ГУВШЭ, 2004. – С. 6 – 12.
2. *Баумоль У.* Экономическая теория и исследование операций / пер. с англ. – М. : Прогресс, 1965. – 496 с.
3. *Бреннам Дж., Бьюкенен Дж.* Причина правил. Конституционная политическая экономия / пер. с англ. – СПб. : Эконом. школа. – 2005. – 272 с.
4. *Бьюкенен Дж.* Конституция экономической политики. Нобелевская лекция, прочитанная 8 декабря 1986 г. // Вопросы экономики. – 1994. – № 6. – С. 104 – 113.
5. *Гвишиани Д.М.* Предисловие к русскому изданию // Тинберген Я. Пересмотр международного порядка / пер. с англ.– М. : Прогресс, 1980. – С. 5 – 23.
6. *Довбенко М.* Нобелівська нагорода за розробку теорії асиметричної інформації // Економіка України. – 2003. – № 10 (503).– С. 86 – 90.
7. *Довбенко М.* Стігліц Джозеф Юджин (США) //Економіка України. – 2003. – № 5 (498).– С. 82 – 85.
8. *Довбенко М.* Теорія перспектив // Економіка України. – 2004. – №6(511). – С. 87 – 91.
9. *Довбенко М.В.* Сучасна економічна теорія (Економічна нобелеологія) : навч. посіб. – К. : Академія, 2005. – 336 с.
10. *Ерроу К. Дж.* Коллективный выбор и индивидуальные ценности / пер. с англ. – М. : ГУ ВШЭ. – 2004. – 204 с.
11. *Осадчая И.* Кейнсианство сегодня. (К 50-летию со дня смерти Дж. М. Кейнса) // МЭ и МО. – 1996. – № 8.– С. 5 – 18.
12. *Саймон Герберт.* Адміністративна поведінка: дослідження процесів прийняття рішень в організаціях що виконують адміністративні функції / пер. с англ. – К. : Арт ЕК, 2001. – 392 с.
13. *Саймон Герберт А.* Влияние электронно-вычислительных машин на менеджмент // Современные тенденции в управлении в капиталистических странах / пер. с англ. – М. : Прогресс, 1972. – С. 91 – 107.
14. *Самуельсон П.* Економіка. Т. II. – М. : АЛГОН, 1992. – 416 с.
15. *Смирнов А.Д., Шаталин С.С.* Вступительная статья // Математические модели экономического роста / пер. с англ. – М. : Прогресс, 1967. – С. 5 – 14.
16. *Солоу Р.* Перспективы теории роста // МЭ и МО. – 1996. – № 8.– С. 69 – 77.
17. *Стиглиц Дж.* Куда ведут реформы. К десятилетию начала переходного периода // Вопросы экономики. – 1999. – № 7.
18. *Стоун Р.* Метод баланса и планирования народного образования // Экономико-математические методы. – Т. III.– Вип. 3. – М. : Наука. – 1967. – С. 355 – 369.
19. *Тинберген Я.* Пересмотр международного порядка / пер. с англ. – М. : Прогресс, 1980. – 416 с.
20. *Тинберген Я.* Проблемы теории народнохозяйственного благосостояния // Экономико-математические методы. – Т. III. – Вип. 3. – М. : Наука. – 1967. – С. 348 – 355.
21. *Тинберген Я., Босс Х.* Математические модели экономического роста / пер. с англ. – М. : Прогресс, 1967. – 173 с.
22. *Химанен П., Кастелс М.* Информационное общество и государство благосостояния: финская модель / пер. с англ. – М. : Логас, 2002. – 224 с.
23. *Энтов Р., Автономов В.* Роберт Солоу и развитие теории экономического роста // МЭ и МО. – 1996. – № 8.– С. 66 – 69.

Pasemko G.P. Problems of state regulation of agrarian relations in view of ideas of economists of Nobel prize winners.

Offers of Nobel prize winners on economic growth are analysed. Their approach to problems of state regulation of economy is considered, the general characteristic of the contribution of economists-Nobel prize winners in an economic science and the theory of the government is given. Attempt of use of these ideas for state regulation of agrarian relations is made.

Key words: “The big farmer problem”, the international order, theory of general prosperity, model of economic growth, the concept of “comprehensive development”, assymetric distributions of the information, a demographic matrix, the constitution of economic policy, law of Greshem.

Пасемко Г.П. Проблемы государственного регулирования аграрных отношений в идеях экономистов-лауреатов Нобелевской премии.

Проанализированы предложения лауреатов Нобелевской премии по экономическому росту. Рассмотрен их подход к проблемам государственного регулирования экономики, дана общая характеристика вклада экономистов-лауреатов Нобелевской премии в экономическую науку и теорию государственного управления. Сделана попытка использования этих идей для государственного регулирования аграрных отношений.

Ключевые слова: “Большая фермерская проблема”, международный порядок, теория всеобщего благоденствия, модель экономического роста, концепция “всеохватывающего развития”, ассиметричность распределения информации, демографическая матрица, конституция экономической политики, закон Грешема.